

Istraživačko izvješće

ISTRAŽIVANJE PERCEPCIJA I STAVOVA CILJANIH SKUPINA U SKLOPU PROJEKTA „LIFE ARTINA – Mreža za očuvanje morskih ptica u Jadranu“

Ciljana skupina: Turisti i posjetitelji Lastova (izlazne ankete)

Autorica:

doc. dr. sc. Nikolina Hazdovac Bajić,

Institut društvenih znanosti „Ivo Pilar“, temeljem Ugovora o pružanju usluga sklopljenog s
Udrugom za prirodu, okoliš i održivi razvoj Sunce

Dubrovnik, rujan 2023.

Citiranje:

Hazdovac Bajić N. (2023): Istraživanje percepcija i stavova ciljanih skupina u sklopu projekta LIFE Artina. Završno izvješće za turiste i posjetitelje Lastova. Projekt LIFE Artina. Institut Ivo Pilar. Udruga za prirodu, okoliš i održivi razvoj Sunce.

Sažetak

U ovom istraživačkom izvješću predstavljani su i analizirani podaci dobiveni u drugom krugu istraživanja (izlazne ankete) među turistima i posjetiteljima Lastova. Istraživanje se temelji na kvantitativnoj metodi, odnosno anketi. Ovaj se krug istraživanja provodio u razdoblju od lipnja do kolovoza 2023., odnosno na kraju provedbe aktivnosti u sklopu LIFE Artina projekta usmjerenog na očuvanje morskih ptica na Jadranu. Odabir uzorka bio je neprobabilistički, a koristila se tehnika prigodnog uzorkovanja. Istraživanje je obuhvatilo 131 ispitanika.

Specifični ciljevi izlaznog istraživanja bili su u završnoj fazi projekta LIFE Artina među turistima i posjetiteljima Lastova procijeniti poznavanje i prepoznavanje morskih ptica, dobiti uvid u poznavanje utjecaja i opasnosti koje prijete morskim pticama, ispitati spremnost na sudjelovanje u različitim (budućim) projektnim aktivnostima te spremnost na podršku projektima usmjerenim na zaštitu okoliša. Dobiveni podaci potvrdili su da ispitanici u visokom postotku prepoznaju dvije vrste morskih ptica: sredozemnog galeba i galeba klaukavca (obje po 87,0%), a druge dvije u skromnijem postotku, gregulu (32,1%) i kaukala (29,0%). Anketirani turisti, premda u visokom postotku navode opasnosti koje prijete morskim pticama, identificiraju uglavnom općenite suvremene ekološke probleme, dok su slabije upućeni u specifične opasnosti za morske ptice na Lastovu. S obzirom na to da je među anketiranim turistima gotovo potpuna podrška projektu koji je usmjeren na zaštitu morskih ptica na Jadranu, da smatraju kako je važno zaštititi morske ptice, da im je na osobnoj razini važna zaštita prirode te da su otvoreni za sudjelovanje u različitim projektnim aktivnostima, osnovni je zaključak ovog kruga istraživanja da među turističkom populacijom postoji veliki potencijal na koji se budući projekti usmjereni na zaštitu prirode mogu osloniti i iskoristiti ga u skladu sa svojim ciljevima.

Podaci dobiveni u ovom krugu istraživanja uspoređivali su se s podacima dobivenima u prvom krugu istraživanja među turistima i posjetiteljima otoka Lastova. Ovo se istraživanje temeljilo na istoj metodi i načinu uzorkovanja, a provedeno je u turističkoj sezoni 2021. godine. Usporedbom dvaju krugova istraživanja nastojalo se potvrditi sljedeće hipoteze: H1

Turisti i posjetitelji otoka Lastova nakon provedbe većine projektnih aktivnosti imaju bolje znanje o morskim pticama; H2 Turisti i posjetitelji otoka Lastova nakon provedbe većine projektnih aktivnosti imaju bolje znanje o opasnostima koje prijete morskim pticama; H3 Turisti i posjetitelji otoka Lastova nakon provedbe većine projektnih aktivnosti imaju razvijeniju svijest o važnosti očuvanja morskih ptica; H4 Turisti i posjetitelji otoka Lastova nakon provedbe projektnih aktivnosti imaju veću spremnost na podršku projektima usmjerenim na zaštitu i očuvanje prirode. Provedenim testovima potvrđena je druga hipoteza i djelomično prva (utvrđeno je prepoznavanje u statistički značajnijoj mjeri samo jedne vrste ptica), dok treća i četvrta hipoteza nisu potvrđene.

Abstract

This research report presents an analysis of data obtained in the second round of research (endline survey) among tourists and visitors of Lastovo island. The research is based on a quantitative method, a survey. This round of research was carried out in the period from June to August 2023, that is, at the end of the implementation of activities within the LIFE Artina project aimed at the conservation of seabirds in the Adriatic. The selection of the sample was non-probabilistic, with the convenience sampling technique. The survey included 131 respondents.

The specific objectives of the endline research were to investigate the knowledge and attitudes of the target groups (tourists and visitors) in the final phase of the LIFE Artina project. We wanted to assess the knowledge and recognition of seabirds among tourists and visitors of Lastovo, get an insight into the knowledge of the impacts and dangers that threaten seabirds, examine their willingness to participate in various (future) project activities and the willingness to support projects aimed at environmental protection. The obtained data confirmed that the respondents recognized two types of seabirds in a high percentage: the Audouin's gull and the Yellow-legged gull (both 87.0%), and the other two in a more modest percentage, the Scopoli's shearwater (32.1%) and the Yelkouan shearwater (29.0%). Although a high percentage of the surveyed tourists mention dangers that threaten seabirds, they identify mostly general contemporary ecological problems, while they are less knowledgeable about specific dangers for seabirds on Lastovo. Given that there is almost complete support for the project aimed at the protection of seabirds in the Adriatic among the surveyed tourists, that they consider it important to protect seabirds, that nature protection is important to them on a personal level, and that they are open to participating in various projects activities, the basic conclusion of this round of research is that the tourist population presents a great potential on which future projects focused on nature protection can rely upon and use in accordance with their goals.

The data obtained in this round of research (endline) were compared with the data obtained in the first round of research (baseline) among the tourist and visitors of the Lastovo

island. In the baseline research, we used the same method and method of sampling. The research was conducted in the tourist season of 2021. By comparing two rounds of research, we tried to confirm the following hypotheses: H1 Tourists and visitors of the island of Lastovo have better knowledge about sea birds after the implementation of most of the project activities; H2 Tourists and the visitors of the island of Lastovo have better knowledge about the dangers that threaten seabirds after the implementation of most of the project activities; H3 Tourists and visitors of the island of Lastovo have a more developed awareness of the importance of preserving seabirds after the implementation of most of the project activities, and H4 Tourists and visitors of the island of Lastovo have a greater willingness to support projects aimed at the protection and preservation of nature after the implementation of the project activities. Analysis of the obtained data confirmed the second hypothesis and partly the first hypothesis (we established that only one bird species – Audouin’s gull, was recognized to a statistically significant extent), while third and fourth hypotheses were not confirmed.

Uvod

Projekt LIFE Artina – “Seabird Conservation Network in the Adriatic” („Mreža za očuvanje morskih ptica u Jadranu“) bavi se problemima u očuvanju morskih ptica na području srednjeg Jadrana. Nositelj projekta je Udruga BIOM, a partneri su Udruga za prirodu, okoliš i održivi razvoj Sunce, Javna ustanova Park prirode Lastovsko otočje i BirdLife Malta. Projekt se financira iz programa LIFE, koji je instrument Europske unije namijenjen financiranju aktivnosti na području zaštite okoliša, prirode i klime. Cilj LIFE programa je doprinijeti implementaciji, ažuriranju i razvoju EU politika i zakonodavstva iz područja okoliša, prirode i klime kroz sufinanciranje projekata koji imaju europsku dodanu vrijednost. Projekt sufinancira Ured za udruge Vlade Republike Hrvatske i Fond za zaštitu okoliša i energetske učinkovitost. LIFE Artina projekt provodi se od 1.9.2018. do 31.12.2023.

U sklopu LIFE Artina projekta provodi se zasebno istraživanje percepcija i stavova ciljanih skupina te praćenje socio-ekonomskog utjecaja provedbe projekta. Istraživanje provodi Institut društvenih znanosti Ivo Pilar, uz podršku projektnih partnera, a temeljem Ugovora o pružanju usluga sklopljenog s Udrugom za prirodu, okoliš i održivi razvoj Sunce.

Ciljane skupine obuhvaćene ovim istraživanjem uključuju turiste i posjetitelje otoka Lastova.

Istraživanje se među navedenim ciljanim skupinama provodilo u dva kruga. Prvi krug istraživanja bio je planiran za turističku sezonu 2020. godinu, no odgođen je za 2021. (srpanj – rujanj) zbog izvanrednih pandemijskih okolnosti koje su 2020. uvelike utjecale na turističku sezonu. Drugi krug istraživanja proveden je u završnoj fazi projekta (lipanj - kolovoz 2023. godine). Ovo se izvješće odnosi na podatke dobivene u drugom krugu istraživanja te na usporedbu relevantnih varijabli prvog i drugog kruga istraživanja kako bi se dobio uvid u poznavanje morskih ptica među turistima i opasnosti koje im prijete, kao i podršku samom projektu te spremnost na sudjelovanje u različitim projektnim aktivnostima.

Nalazi ulaznih anketa 2021. godine¹

Ulazne ankete 2021. godine pokazale su kako su anketirani turisti imaju skromno znanje o morskim pticama na Jadranu, kao i specifičnim opasnostima koje im prijete. Nešto više ispitanika prepoznaje sredozemnog galeba (66,1%), a ostale vrste, gregulu i kaukala, prepoznaje tek nešto malo više od trećine svih ispitanika. Nadalje, tek oko polovice ispitanika navodi pojave koje predstavljaju opasnost za morske ptice, a i oni koji ih navode uglavnom identificiraju opće ekološke probleme na globalnoj razini. Premda je oko dvije trećine ispitanika izjavilo da je došlo u kontakt s morskom pticom (vidjeli su je, promatrali ili čuli), oni ne znaju mnogo o njima.

Istovremeno gotovi svi anketirani turisti složili su se da je važno zaštititi morske ptice na Jadranu, te je znatan udio njih iskazao spremnost na mijenjanje određenih ponašanja koja mogu biti opasna za ptice. Premda većina ispitanika nije nikad čula za LIFE Artina projekt, gotovo svi su iskazali podršku takvom projektu. Mali udio onih koji nisu objašnjavaju svoju suzdržanost činjenicom da nisu dovoljno informirani o projektu. U skladu s prethodnim rezultatima, većina ispitanika smatra kako im je na osobnoj razini važno ili izrazito važno očuvati prirodu svojim postupcima i odlukama. Uz to, značajan udio ispitanika koji su angažirano odgovorili na posljednje pitanje otvorenog tipa, nudeći savjete, iskustva, podršku ili izraze pohvale lastovskoj prirodi, svjedoči o znatnom potencijalu turističke populacije kad je riječ o projektima i aktivnostima usmjerenim na očuvanje bioraznolikosti na Lastovu.

U skladu s eksplorativnom svrhom i naravi prvog kruga istraživanja, te zacrtanim ciljevima, mogu se istaknuti sljedeći zaključci:

1. Ispitanici su pokazali skromno znanje o morskim pticama i njihovim vrstama na Jadranu;
2. Ispitanici su pokazali skromno znanje o potencijalnim opasnostima i specifičnim vrstama ugroze koje prijete morskim pticama na Jadranu;

¹ Podaci preuzeti iz Istraživačkog izvješća: Istraživanje percepcija i stavova ciljanih skupina na Lastovu – prva dionica (ciljana skupina: turisti), prosinac 2021., Institut društvenih znanosti „Ivo Pilar“, temeljem Ugovora o pružanju usluga sklopljenog s Udrugom za prirodu, okoliš i održivi razvoj Sunce, autorica Hazdovac Bajić, Nikolina.

3. Ispitanici su iskazali visoki stupanj svijesti o potrebi očuvanja morskih ptica na Jadranu, kao i potrebi očuvanja bioraznolikosti u općenitom smislu te stoga i visoku razinu slaganja i podrške projektnim aktivnostima kojima je to cilj.

Turizam u kontekstu očuvanja bioraznolikosti: Lastovo

Turisti se kao skupina u projektima usmjerenima na očuvanje bioraznolikosti najčešće zanemaruju budući da se ne radi o „stabilnoj“ skupini, nego o onoj koja na određenom prostoru boravi relativno kratko. S druge strane, moderni turizam sve više uključuje boravak u prirodi, povećani interes za prirodu i aktivnosti temeljene na prirodi, postavljajući sve veće zahtjeve za prirodni okoliš, posebno u područjima koja su ujedno i staništa zaštićenih vrsta (Chace i Walsh 2006). Pokazalo se da mnoge od turističkih aktivnosti imaju izravne i neizravne negativne posljedice na okoliš (Finney i sur. 2005, Guillemain i sur. 2007; Cardoni i sur. 2008): krčenje zemljišta za turističku infrastrukturu i izgradnja iste (kuće, apartmani, prenoćišta, odmarališta itd.) (Green i Giese 2004), slučajno unošenje egzotičnih vrsta životinja, parazita ili biljaka te onečišćenje uzrokovano povećanjem ljudske aktivnosti, što uključuje zagađenje okoliša te svjetlosno zagađenje i buku. Osim negativnog utjecaja na prirodu općenito, svi ovi čimbenici predstavljaju ugrozu i za populaciju ptica (Jay i sur. 2003; McNeill et al. 2008). S druge strane, privlačnost turizma kao alata za očuvanje i razvoj u zaštićenim područjima jest ta da može, u teoriji, pružiti gospodarsku korist na lokalnoj razini uz održavanje ekološke cjelovitosti kroz pažljivo korištenje i upravljanje lokalnim resursima (Stem i sur. 2003).

Gospodarstvo Lastova temelji se na poljodjelstvu, ribarstvu i preradi ribe, no u posljednjih nekoliko desetljeća događa se gospodarski zaokret prema turizmu. Budući da je od Drugog svjetskog rata u SFR Jugoslaviji provođena militarizacija otoka te da su dolasci i odlasci na otok bili strogo kontrolirani, a dolasci strancima sve do 1988. godine i potpuno zabranjeni, ovaj je otok dugo ostao turistički neotkriveno područje. S druge strane zahvaljujući upravo tome, uz svoju izoliranost, slabu naseljenost i gospodarsku nerazvijenost,

Lastovo je do danas u velikoj mjeri sačuvalo prirodni okoliš i svoju autentičnu arhitekturu, odnosno uspjele je izbjeći preizgrađenost i betonizaciju obale te izgradnju velikih turističkih smještajnih kompleksa.

Smještaj za turiste postoji u svih šest naselja na otoku, a radi se o privatnim kućama za odmor, sobama i apartmanima. Dva su hotela ukupno na otoku, u naseljima Pasadur i Ubli. U Ublima i Skrivenoj luci postoje kampovi, a smještaj se nudi i na svjetionicima Struga i Sušac te na otočiću Mrčari, gdje je smješten lovački dom. Turistička ponuda Lastova prvenstveno se odnosi na aktivnosti koje se odvijaju u prirodi, kao što su ronjenje, cikloturizam, pješačenje, lovni turizam i različiti izleti. Uz ove aktivnosti organiziraju se i sportski kampovi.

Iako se na Lastovu pretežno nude turistički proizvodi, odnosno paketi, temeljeni na prirodnom okolišu, morske ptice se uopće ne spominju u promoviranim aktivnostima lokalnih operatera, a lokalno stanovništvo i turistički radnici slabo su informirani o prednostima ovog rastućeg tržišta.

Prema podacima Turističke zajednice općine Lastovo, zabilježen je višegodišnji stalni rast turističkog prometa sve do pandemijske sezone 2020. godine. Međutim, u sezoni 2021. turizam se gotovo u potpunosti vratio na predpandemijske rezultate. Podaci su prikazani u tablici 1.

Tablica 1: Dolasci i noćenja turista na Lastovu (2014. – 2021.)

Godina	2014.	2015.	2016.	2017.	2018.	2019.	2020.	2021.
Noćenja	41.933	46.736	50.264	56.989	63.388	69.967	46.966	68.083
Dolasci	5.414	6.486	6.926	7.809	8.828	9.848	18.861	9.442

Izvor: Turistička zajednica Općine Lastovo (<https://tz-lastovo.hr/turisticki-ured/dokumenti-tza/>)

Najbrojniji su domaći gosti, a slijede ih gosti iz Slovenije i Italije. Lastovo se u turizmu naročito promovira očuvanim okolišem i autentičnom mediteranskom arhitekturom.

Ciljevi i hipoteze

Specifični ciljevi ovog kruga istraživanja jesu među pripadnicima ciljanih skupina, turista i posjetitelja Lastova:

- C1 Procijeniti poznavanje i prepoznavanje morskih ptica;
- C2 Dobiti uvid u poznavanje utjecaja i opasnosti koje prijete morskim pticama;
- C3 Ispitati spremnost na sudjelovanje u (budućim) projektnim aktivnostima;
- C4 Istražiti spremnost na podršku (budućim) projektima zaštite okoliša.

Osnovna ideja koja stoji u pozadini istraživanja u dvije zasebne faze imala je za svrhu usporediti dobivene podatke dviju faza te na taj način procijeniti učinke provedbe projektnih aktivnosti na svijest, percepciju i znanja turista o morskim pticama i opasnostima koje im prijete, kao i njihov općeniti stav prema projektu usmjerenom na zaštitu prirode i očuvanja bioraznolikosti.

U skladu s ovako postavljenim nacrtom istraživanja postavljene su i sljedeće hipoteze:

- H1 Turisti i posjetitelji otoka Lastova nakon provedbe većine projektnih aktivnosti imaju bolje znanje o morskim pticama;
- H2 Turisti i posjetitelji otoka Lastova nakon provedbe većine projektnih aktivnosti imaju bolje znanje o opasnostima koje prijete morskim pticama;
- H3 Turisti i posjetitelji otoka Lastova nakon provedbe većine projektnih aktivnosti imaju razvijeniju svijest o važnosti očuvanja morskih ptica;
- H4 Turisti i posjetitelji otoka Lastova nakon provedbe projektnih aktivnosti imaju veću spremnost na podršku projektima usmjerenim na zaštitu i očuvanje prirode.

Empirijsko istraživanje koje je provedeno odnosi se na uporabu kvantitativne istraživačke metode, odnosno anketnog istraživanja provedenog među turistima i posjetiteljima otoka

Lastova u razdoblju od lipnja do kolovoza 2023. godine.

Metoda i uzorak

Anketni upitnik za turiste i posjetitelje Lastova sastojao se od 18 pitanja otvorenog i zatvorenog tipa.² Prvi dio anketnog upitnika odnosio se na socio-demografska obilježja s obzirom na spol, dob, obrazovanje, radni status ispitanika, zemlju porijekla, razloge posjeta Lastovu te duljinu boravka. Drugi dio anketnog upitnika sadržajno se odnosio na prepoznavanje morskih ptica, imenovanje ugroženih vrsta i navođenje opasnosti koje im prijete. Treći dio nastoji utvrditi jesu li ispitanici bili informirani o projektu i projektnim aktivnostima te jesu li zainteresirani u budućnosti sudjelovati u njima. Četvrti dio upitnika bio je usmjeren na ispitivanje podrške LIFE Artina projektu, te spremnosti za podršku budućim sličnim projektima.

Odabir uzorka bio je neprobabilistički³, a koristila se tehnika prigodnog⁴ uzorkovanja. Ankete su se turistima dijelile na engleskom i hrvatskom jeziku, ovisno o njihovoj preferenciji.

Anketno istraživanje druge faze (izlazne ankete) među ciljanim skupinama koje uključuju stanovnike Lastova provedeno je u razdoblju od lipnja do kolovoza 2023. godine. Ukupno je u istraživanju sudjelovao 131 ispitanik (2021. godine sudjelovalo je 115 ispitanika). Ispitanici su prije ispunjavanja ankete obaviješteni o njenom sadržaju i ciljevima te načinima zaštite anonimnosti. Prije ispunjavanja ankete, anketari su zadobili njihov usmeni informirani pristanak. Po ispunjavanju anketa, ispitanici su ih kuvertirali kako bi se dodatno zaštitila

² U prilogu Izvješća dodan je primjer anketnog upitnika.

³ Neprobabilistički uzorak je onaj uzorak za koji je vjerojatnost izbora jedinica promatranja iz populacije različita, a može biti i 0. Drugim riječima, nemaju sve jedinice populacije jednaku vjerojatnost izbora u uzorak, stoga se ovakav uzorak ne može smatrati reprezentativnim za cijelu populaciju.

⁴ Prigodni uzorak je onaj koji uključuje dostupne pojedince (u ovom slučaju turiste i posjetitelje na koje su naišli anketari za vrijeme provedbe anketa).

anonimnost. Po završetku provedbe ankete, anketni upitnici su pohranjeni na radnom mjestu istraživačice i samo im ona ima pristup.⁵

Prikupljene ankete statistički su obrađivane programskim paketom SPSS. Budući da je uzorak relativno malen pa je i u određenim skupinama prisutan mali broj ispitanika (manji od dvadeset) korištena su neparametrijska testiranja.

Uzorak je obuhvatio nešto više žena (59,5%) nego muškaraca (40,5%). Prema dobnoj strukturi najviše je ispitanika u dobnoj skupini od 30 do 39 godina (28,2%), a zatim u dobnoj skupini od 40 do 49 godina (23,7%). Po brojnosti slijedi dobna skupina od 20 do 29 godina (22,1%). U dobnoj grupi do 20 godina je 5,3% ispitanika, od 50 do 59 godina 11,5% ispitanika, od 60 do 69 godina 8,4% ispitanika i u dobnoj skupini iznad 70 godina 0,8% ispitanika. Prosječna dob ispitanika je 41 godina. Prema obrazovnoj strukturi najviše ispitanika završilo je višu ili visoku školu (prvu ili drugu razinu) 59,6%. Samo osnovnu školu završilo je 6,1% ispitanika, samo srednju školu 30,5% ispitanika, a poslijediplomski studij 3,8% ispitanika. Prema radnom statusu zaposlenika 77,4% ih je zaposleno, 1,5% nezaposleno, 5,3% je još u sustavu formalnog obrazovanja, 0,8% su pripravnici ili vježbenici, 2,3% trajno nesposobni za rad, 4,6% je umirovljenika, 3,1% radi u kućanstvu, a 5,3% ne pripada ni jednoj od navedenih kategorija. U uzorku su obuhvaćeni turisti iz različitih zemalja porijekla (njih 10⁶), od kojih je najviše domaćih turista iz Hrvatske (64,9%), zatim iz Slovenije (11,5%) i iz 23,6% ostalih zemalja. Struktura uzorka i socio-demografska obilježja ispitanika prikazana su u tablici 2.

Nešto malo ispod polovice ispitanika izjavilo je kako su na Lastovu prvi put (49,6%), a njih 50,4% ih je na Lastovu bilo više puta. Kao osnovni razlog svog posjeta većina navodi odmor (70,2%), a tek manji dio poslovne razloge (18,3%) ili posjet prijateljima i obitelji (11,5%). Većina ispitanika izjavila je da će na Lastovu boraviti 4 do 7 dana (42,0%), zatim 8 do 14 dana (29,0%), do tri dana (18,3%), a najmanji je udio onih koji će ostati više od dva tjedna (10,7%).

⁵ U slučaju da bude potrebe, ugovorna tijela mogu dobiti uvid u anketne upitnike, kao dokaz provedenog istraživanja.

⁶ Među ostalim zemljama porijekla turista su: Njemačka (6,1%), Italija (4,6%), Australija i Novi Zeland (3,8%), SAD (2,3%), Bosna i Hercegovina (1,5%), Austrija (1,5%), Albanija (1,5%), Velika Britanija (0,8%), Bjelorusija (0,8%) i Francuska (0,8%).

Tablica 2: Socio-demografske karakteristike uzorka

		Broj	Postotak
Spol	Muškarci	53	40,5
	Žene	78	59,5
	Do 20	7	5,3
	20-29 godina	29	22,1
	30-39 godina	37	28,2
	40-49 godina	31	23,7
	50-59 godina	15	11,5
	60-69 godina	11	8,4
	više od 70 godina	1	0,8
Obrazovanje	Osnovna škola	8	6,1
	Srednja škola	40	30,5
	Viša ili visoka škola	78	59,6
	Poslijediplomski studij	5	3,8
Radni status	Zaposleni	101	77,1
	Nezaposleni	2	1,5
	U sustavu formalnog obrazovanja	7	5,3
	Pripravnici i vježbenici	1	0,8
	Trajno nesposobni za rad	3	2,3
	Umirovljenici	6	4,6
	Radi u kućanstvu	4	3,1
	Ostalo	7	5,3
Zemlja porijekla	Hrvatska	85	64,9
	Slovenija	15	11,5
	Ostale zemlje	31	23,6
Ukupno		131	100

Rezultati

Kako bi smo istražili poznavanje morskih ptica, ispitanicima je bilo ponuđeno da navedu prepoznaju li neku od četiri vrste morskih ptica: sredozemni galeb, kaukal (veliki zovoj), gregula (artina) i galeb klaukavac. Najveći broj ispitanika prepoznaje sredozemnog galeba (87,0%) te galeba klaukavca (87,0%). Oko trećine ispitanika izjavilo je da prepoznaje gregulu (32,1%), a najmanje ih je izjavilo da prepoznaje kaukala (29,0%). Odgovori su prikazani u tablici 3.

Tablica 3: Jeste li upoznati sa sljedećim vrstama morskih ptica?

Vrsta ptice	Da	Ne	Ne znam
 Sredozemni galeb	87,0%	7,6%	5,3%
 Kaukal (veliki zovoj)	29,0%	50,4%	20,6%
 Gregula (artina)	32,1%	45,8%	22,1%
 Galeb klaukavac	87,0%	6,1%	6,9%

Utvrđeno je da među ispitanicima za tri vrste ponuđenih morskih ptica, sredozemnog galeba, gregulu i galeba klaukavca ne postoji statistički značajna veza s obzirom na spol, dob, obrazovanje i zemlju porijekla. Ne postoji statistički značajna razlika ni s obzirom na to jesu li ispitanici posjetili Lastovo prvi put ili više puta. Iznimka je prepoznavanje kaukala, gdje je utvrđena statistički značajna razlika u odnosu na zemlju porijekla ($\chi^2=11,399$; $df=4$; $p<0,05$) i na broj posjeta Lastovu ($\chi^2=6,588$; $df=2$; $p<0,05$) pri čemu su ispitanici iz Hrvatske te oni koji su Lastovo posjetili više puta u statistički značajnijoj mjeri prepoznali ovu vrstu.

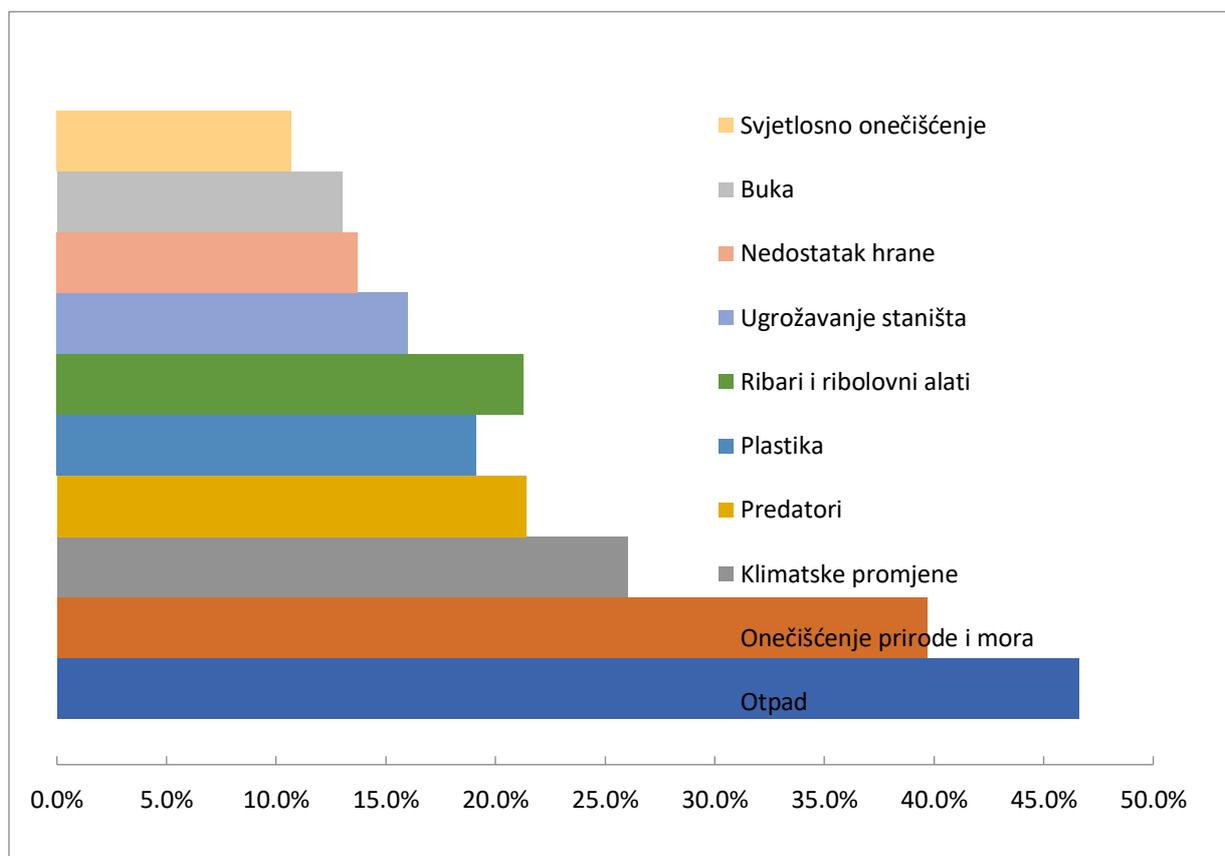
Od navedenih vrsta morskih ptica ugrožene su tri: sredozemni galeb, kaukal i gregula. Kao ugroženu vrstu sredozemnog galeba prepoznaje tek 17,6%, kaukala 65,6%, a gregulu 68,7% ispitanika. Klaukavca kao ugroženu vrstu netočno je odabralo 14,5% ispitanika, a da su sve navedene vrste ugrožene smatra 3,1% ispitanika. Da niti jedna navedena vrsta nije ugrožena smatra 4,6% ispitanika, a 8,4% ih je odgovorilo da ne zna. U ovom je pitanju točno sve tri ugrožene vrste odabralo 5,3% ispitanika. Pri točnom prepoznavanju svih triju ugroženih vrsta među ispitanicima statistički značajna razlika je utvrđena s obzirom na zemlju porijekla ($\chi^2=10,988$, $df=4$; $p<0,05$) pri čemu ispitanici iz Hrvatske u većoj mjeri točno prepoznaju ugrožene vrste. Statistički značajna razlika nije utvrđena s obzirom na spol, dob, obrazovanje ni broj posjeta Lastovu. Svi su podaci prikazani u tablici 3.

Tablica 3: Koje su od navedenih vrsta ptica prema Vašem mišljenju ugrožene?

Vrsta ptice	Da	Ne
Sredozemni galeb	17,6	82,4
Kaukal	65,6	34,4
Gregula	68,7	31,3
Klaukavac	14,5	85,5
Niti jedan	4,6	95,4
Svi od navedenih	3,1	96,9
Ne znam	8,4	91,6

Na pitanje otvorenog tipa u kojem se od ispitanika tražilo da navedu opasnosti za koje oni misle za prijete morskim pticama nije odgovorilo 8,4% ispitanika. Ostatak od 91,6% ispitanika koji su ponudili odgovor na ovo pitanje, imenuje različite faktore koji po njihovom mišljenju predstavljaju opasnost za morske ptice. Među ponuđenim odgovorima najveći postotak ispitanika smatra da je generalno otpad opasnost za ptice, njih 46,6%. Od ostalih odgovora ističe se onečišćenje prirode i mora 39,7%, klimatske promjene 26,0%, različiti predatori (mačke, štakori) 21,4%, plastika 19,1%, ribari i ribolovni alati 21,3%, ugrožavanje staništa 16,0%, nedostatak hrane, odnosno pretjerani izlov ribe 13,7%, buka 13,0%, svjetlosno onečišćenje 10,7% te pojedinačni odgovori koji se odnose na požare, urbanizaciju, lokalno stanovništvo, turizam i brodove. Ovi odgovori prikazani su na slici 1.

Slika 1: Koje su, prema Vašem mišljenju, opasnosti koje prijete morskim pticama?⁷

Gotovo svi ispitanici, njih 98,5% slažu se kako je važno zaštititi morske ptice na Jadranu. Od ukupnog broja ispitanika tek ih je nešto manje od četvrtine čulo za LIFE Artina projekt (23,7%), dok ih 72,5% nije čulo za projekt, a 3,8% nije sigurno je li čulo ili nije. Kod ovog pitanja nije utvrđena statistički značajna razlika među ispitanicima s obzirom na spol, dob, obrazovanje i zemlju porijekla, međutim utvrđena je statistički značajna razlika među ispitanicima s obzirom na to jesu li na Lastovu prvi put ili su ga već prije posjetili ($\chi^2=10,988$, $df=1$; $p<0,05$) pri čemu su turisti koji su posjetili Lastovo više puta u većoj mjeri upoznati s postojanjem projekta LIFE Artina.

Kad je riječ o metodama zaštite morskih ptica, ispitanicima je bilo ponuđeno šest aktivnosti koje su vezane uz njihovu zaštitu i očuvanje, a koje su ispitanici trebali rangirati po redosljedu od najvažnije do najmanje važne prema vlastitom mišljenju. Prema dobivenim

podacima ispitanici smatraju da je najvažnija edukacija, zatim čišćenje otpada, istraživanje, kontrola i nadzor, uklanjanje štakora te naposljetku testiranje ribolovnih alata za smanjenje slučajnog ulova. Detaljnije su podaci prikazani u tablici 4.

Tablica 4: Redoslijed aktivnosti za zaštitu morskih ptica poredanih od najvažnije prema najmanje važnoj

Aktivnost	Aritmetička sredina (\bar{x})	Standardna devijacija (SD)
Edukacija	2,24	1,57
Čišćenje otpada	2,53	1,40
Istraživanje	3,31	1,43
Kontrola i nadzor	3,69	1,55
Uklanjanje štakora	4,15	1,66
Testiranje ribolovnih alata za smanjenje slučajnog ulova	4,54	1,50

Kod ovog pitanja nije utvrđena statistički značajna razlika među ispitanicima s obzirom na spol, dob, obrazovanje, zemlju porijekla, kao ni broj posjeta Lastovu.

Velika većina ispitanika, njih 96,2%, iskazuje svoju podršku projektu očuvanja morskih ptica na Jadranu. Tek je njih 0,8% izjavilo da ih ne zanima projekt ni njegovi ciljevi, a 3,1% izjavilo je da ne zna. Osim toga, većina ispitanika tvrdi i kako im je važno da svojim postupcima i odlukama nastoje očuvati prirodu, 68,7% njih tvrdi kako im je to u potpunosti važno, a 29,8% kako im je to uglavnom važno. Tek 0,8% ispitanika tvrdi da im to nije važno, a jednaki postotak tvrdi da ne zna odgovoriti na ovo pitanje. U skladu s ovim odgovorima, većina ispitanika tvrdi da bi, kad bi im se pružila prilika, željeli sudjelovati u nekim aktivnostima koje su se provodile u sklopu LIFE Artina projekta, te je njih 89,3% odabralo neku od ponuđenih aktivnosti. Najveći broj ispitanika tvrdi kako bi sudjelovali u akcijama čišćenja, njih 67,2%, 43,5% ispitanika sudjelovalo bi u edukacijama, 51,1% u radionicama, 29,8% u javna događanjima (predavanjima, izložbama, javnim okupljanjima), a 3,8% navodi neke druge oblike aktivnosti: uklanjanje štakora, kontrolu, terensko istraživanje i medijske objave. Odgovori su prikazani u tablici 5.

Tablica 5: Kad biste imali priliku u kojim biste aktivnostima vezanim uz LIFE Artina projekt sudjelovali?

Aktivnost	N	%
Akcije čišćenja	88	67,2
Javna događanja	39	29,8
Edukacije	57	43,5
Radionice	67	51,1
Ostalo	5	3,8
Nemam interesa za sudjelovanje	4	3,1
Ne znam	10	7,6

Kod ovog pitanja među ispitanicima su utvrđene sljedeće statistički značajne razlike:

- kod varijable akcije čišćenja utvrđena je statistički značajna razlika s obzirom na zemlju porijekla ispitanika ($\chi^2=6,894$, $df=1$; $p<0,05$) pri čemu su domaći turisti i posjetitelji skloniji sudjelovati, nego oni iz drugih zemalja;
- kod varijable javna događanja utvrđena je statistički značajna razlika s obzirom na dob ispitanika ($\chi^2=13,263$, $df=5$; $p<0,05$) pri čemu su ispitanici starije životne dobi skloniji sudjelovati nego oni iz mlađih dobnih skupina;
- kod varijable edukacije utvrđena je statistički značajna razlika s obzirom na obrazovanje ispitanika ($\chi^2=10,936$, $df=6$; $p<0,05$) pri čemu su ispitanici s većim obrazovanjem skloni sudjelovati u ovom vidu aktivnosti;
- kod varijable radionice utvrđena je statistički značajna razlika s obzirom na spol ($\chi^2=4,730$, $df=1$; $p<0,05$) i zemlju porijekla ispitanika ($\chi^2=7,975$, $df=4$; $p<0,05$) pri čemu su u ovom vidu aktivnosti sklonije sudjelovati žene i domaći turisti i posjetioci.

U posljednjem pitanju otvorenog tipa ispitanicima je ponuđena mogućnost da dodaju neki komentar ako žele. Nešto manje od četvrtine ispitanika (22,1%) ponudilo je odgovor na ovo pitanje. Komentari su sadržajno poprilično homogeni, a odnose se uglavnom na pohvale projektu i projektnim aktivnostima te savjete kako ga unaprijediti. Primjeri nekih komentara

navedeni su ispod.⁸

- Pohvale:

„Mislim da su morske ptice važan dio našeg ekosustava i da ih trebamo zaštititi.“

„Smatram da je ovo zaista važno istraživanje i da treba više ovakvih projekata.“

„Da je više ovakvih projekata i udruga.“

„Ptice su tu mnogo godina prije nas i treba ih štititi.“

„Dodao bih da je ovo istraživanje izuzetno važno za očuvanje ptica.“

„Izvrstan projekt!“

„Što više projekata i akcija da se spriječi izumiranje prirode, biljnog i životinjskog svijeta!“

„Velika pohvala projektu i volonterima.“

„Imate moju podršku.“

„Nastavite s odličnim poslom! Jako to cijenim!“

- Prijedlozi:

„Prvi put čujem za ovaj projekt. Mislim da ga treba bolje medijski popratiti, više volontera.“

„Uključite u istraživanja i masovnost turizma te utjecaja na životinje (ptice).“

„Savjet: *crowd funding*.“

„Molim, smanjite broj mačaka.“

Zaključne točke izlaznog kruga anketa

Podaci dobiveni provedbom izlaznih anketa među turistima i posjetiteljima Lastova ukazuju na sljedeće zaključke:

C1 Ispitanici u najvećem postotku prepoznaju sredozemnog galeba (87,0%) i galeba klaukavca (87,0%), a ostale dvije ponuđene vrste prepoznaju u manjem postotku - gregulu 32,1% i kaukala 29,0%. Važno je istaknuti kako je kod prepoznavanje jedne od slabije poznatih vrsta, kaukala, utvrđena statistički značajna razlika u odnosu na zemlju porijekla i na broj posjeta Lastovu što upućuje na zaključak da su turisti i posjetitelji Lastova koji su iz Hrvatske i koji su više puta boravili na Lastovu u većoj mjeri upoznati s ovom vrstom. Nadalje, ispitanici pokazuju relativno slabu upućenost o ugroženosti navedenih vrsta. Točno je ugrožene vrste prepoznalo tek 5,3% ispitanika pri čemu su u statistički značajnijoj mjeri to učinili domaći turisti.

C2 Kad se radi o identificiranju specifičnih faktora koji su opasni za morske ptice, anketirani turisti navode uglavnom opće ekološke probleme na globalnoj razini. Tako su tri najčešća odgovora: otpad (46,6%), onečišćenje prirode i mora (39,7%) te klimatske promjene (26,0%). Specifični problemi koji se vezuju uz zaštitu morskih ptica na Lastovu, rjeđe se javljaju među ponuđenim odgovorima: predatori (mačke, štakori) 21,4%, plastika 19,1%, ribari i ribolovni alati 21,3%, ugrožavanje staništa 16,0%, nedostatak hrane, odnosno pretjerani izlov ribe 13,7%, buka 13,0% i svjetlosno onečišćenje 10,7%.

C3 Veliki potencijal projekata koji se bave zaštitom bioraznolikosti u turistički frekventnim područjima svakako je educiranje turističke populacije i podrška koju mogu dobiti od samih turista i posjetitelja u destinaciji. Stoga je jedan od važnijih zaključaka ove faze istraživanja činjenica da su turisti zainteresirani za sudjelovanje u različitim (budućim) projektnim aktivnostima te je njih 89,3% odabralo neku od ponuđenih aktivnosti kao nešto u čemu bi htjeli sudjelovati. Najveći broj ispitanika tvrdi kako bi sudjelovali u akcijama čišćenja, njih 67,2%, 43,5% ispitanika sudjelovalo bi u edukacijama, 51,1% u radionicama, 29,8% u javna događanjima (predavanjima, izložbama, javnim okupljanjima), a 3,8% navodi neke druge oblike aktivnosti: uklanjanje štakora, kontrolu, terensko istraživanje i medijske objave.

C4 Drugi važan potencijal projekta odnosi se na činjenicu da ispitivani turisti na Lastovu gotovo u potpunosti iskazuju podršku projektu koji se bavi očuvanjem morskih ptica na Jadranu (96,2%), smatraju da je važno zaštititi morske ptice (98,5%) i tvrde da im je na osobnoj razni zaštita prirode u potpunosti važna ili uglavnom važna (98,5%).

Osim navedenih osnovnih zaključaka, treba istaknuti i sljedeće - relativno skroman udio turista i posjetitelja Lastova bio je upoznat prije ili po dolasku na destinaciju s LIFE Artina projektom. S obzirom na njihovu otvorenost na sudjelovanje u projektnim aktivnostima i „zeleni“ pristup koji se očituje u osobnom zalaganju za zaštitu prirode i podršku projektu, možemo utvrditi da među turističkom populacijom na Lastovu postoji veliki potencijal koji osmišljenim turističkim djelovanjem i marketinškim strategijama može u budućnosti biti iskorišten. Drugim riječima, utvrđeno je kako se u budućim projektima zaštite bioraznolikosti može djelovati prema turistima prenoseći im ključne informacije i na taj način ih „odgajati“ u smislu njihovog ponašanja u destinaciji sa specifičnim ugroženim vrstama ukazujući i na njih same kao na važan faktor koji može djelovati manje ili više štetno na prirodni okoliš.

Usporedba podataka dobivenim ulaznim i izlaznim anketiranjem

Naknadna usporedba ulaznih i izlaznih anketnih upitnika po određenim varijablama ima za cilj utvrditi je li se i na koji način promijenilo znanje turista i posjetitelja Lastova o morskim pticama (njihovim vrstama) i opasnostima koje im prijete, kao i je li se i na koji način promijenio generalni stav ispitanika o projektu koji ima za cilj zaštitu morskih ptica. Upitnici su uspoređivani po pet varijabli: prepoznavanje vrsta morskih ptica, identificiranje opasnosti koje prijete pticama, svijest o važnosti zaštite ugroženih vrsta ptica, podrška LIFE Artina projektu, odnosno projektima usmjerenima na zaštitu i očuvanje prirode.

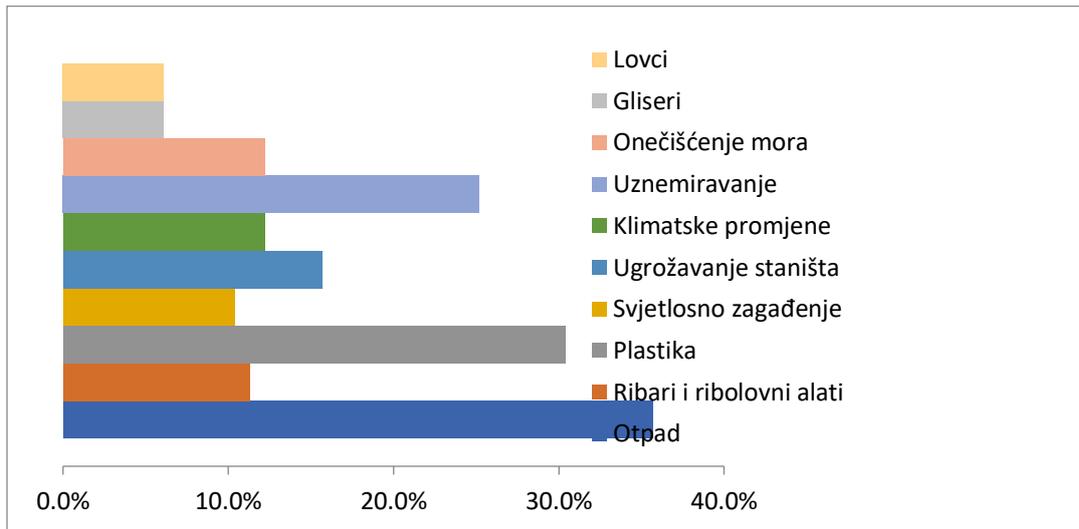
Usporedbom podataka prikupljenih u ulaznim i izlaznim anketnim upitnicima može se zaključiti kako turisti u statistički značajnijoj mjeri prepoznaju samo sredozemnog galeba ($\chi^2=16,042$, $df=2$; $p<0,001$), dok za ostale vrste ptica nije utvrđena statistički značajna razlika među ispitanicima na početku i kraju projektnih aktivnosti.

Statistički značajna razlika utvrđena je i u odnosu na prepoznavanje opasnosti koje prijete morskim pticama ($\chi^2=38,255$; $df=1$; $p<0,001$). Premda su turisti i u izlaznim anketama ostali uglavnom u okviru općenitih ekoloških problema, ipak je vidljiva veća diversifikacija u

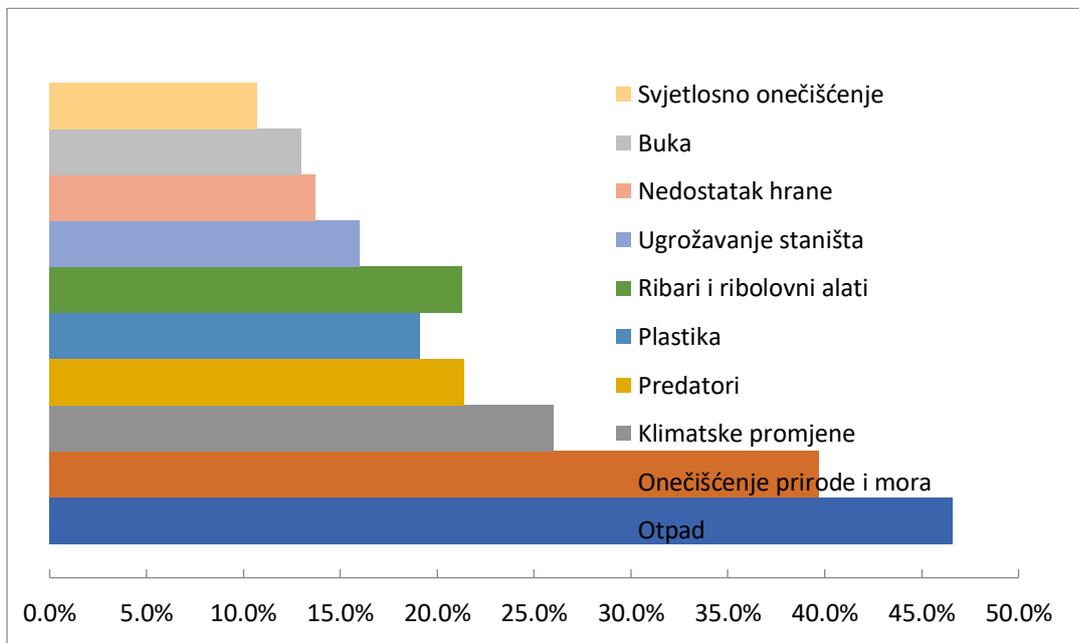
identificiranju ugroza za morske ptice.

Kako bi se zornije vidjele razlike u prepoznavanju i imenovanju opasnosti za morske ptice između ulaznih i izlaznih anketa na slikama 7 i 8 prikazani su rezultati dobiveni istraživanjem.

Slika 2: Ulazni upitnici – opasnosti koje prijete morskim pticama

Slika 3: Ulazni upitnici – opasnosti koje prijete morskim pticama

Stav o potrebi zaštite morskih ptica na Jadranu bio je izrazito pozitivan u ulaznim anketama te ja kao takav zabilježen i u izlaznim. S obzirom na to, nije utvrđena statistički značajna razlika između ulaznih i izlaznih anketa.

Nije utvrđena ni statistički značajna mjera između ulaznih i izlaznih anketa s obzirom na upoznatost ispitanika s postojanjem LIFE Artina projekta kao ni podršku projektu usmjerenom na zaštitu morskih ptica na Jadranu, koja je zabilježena u visokom postotku među ispitanicima u oba kruga istraživanja.

Zaključci i preporuke

Premda djelovanje na turiste i posjetitelje Lastova nije bio jedan od neposrednih ciljeva LIFE Artina projekta, oni su kao jedna od ciljanih skupina koja može imati direktan ili indirektan učinak na prirodni okoliš uključeni u ovo istraživanje. Budući da je važno u općenitom smislu podizati svijest o morskim pticama i potrebi njihove zaštite i očuvanja među svim ciljanim skupinama koje su vezane uz Lastovo, pa tako i turistima, nastojali smo ispitati koliko je projekt LIFE Artina utjecao na znanje o morskim pticama među ovom skupinom. S obzirom na to, nakon usporedbe podataka dobivenih ulaznim i izlaznim anketnim upitnicima može se ustvrditi sljedeće:

1. Turisti i posjetitelji otoka Lastova nakon provedbe većine projektnih aktivnosti imaju djelomično bolje znanje o morskim pticama, odnosno utvrđena je statistički značajna razlika u prepoznavanju samo jedne vrste ptica – sredozemnog galeba čime se djelomično potvrđuje prva postavljena hipoteza istraživanja H1.
2. Turisti i posjetitelji otoka Lastova nakon provedbe većine projektnih aktivnosti imaju bolje znanje o opasnostima koje prijete morskim pticama čime se potvrđuje druga postavljena hipoteza H2.
3. Nije utvrđeno da turisti i posjetitelji otoka Lastova nakon provedbe većine projektnih

aktivnosti imaju razvijeniju svijest o važnosti očuvanja morskih ptica te nismo potvrdili treću hipotezu H3.

4. Nije utvrđeno da turisti i posjetitelji otoka Lastova nakon provedbe projektnih aktivnosti imaju veću spremnost na podršku projektima usmjerenim na zaštitu i očuvanje prirode te nije potvrđena četvrta hipoteza H4.

Iako treća i četvrta hipoteza nisu potvrđene, treba napomenuti da je svijest o potrebi očuvanja morskih ptica na Jadranu i spremnost na podršku projektu koji se time bavi prisutna u visokoj mjeri u oba kruga istraživanja, te da je utvrđena visoka spremnost na sudjelovanje u projektnim aktivnostima među ispitanim turistima. Kao općeniti zaključak stoga se može istaknuti kako u budućim projektima zaštite i očuvanja prirode turisti i posjetitelji mogu biti dodatna vrijednost. Drugim riječima, njihova otvorenost i spremnost na sudjelovanje, kao i „zeleni“ pristup okolišu mogu doprinijeti ne samo ciljevima projekta, nego i izgrađivanju identiteta turističke destinacije u skladu s idejama održivog razvoja te je stoga i preporuka da budući projekti zaštite prirode u turističkim zonama više djeluju prema turističkoj populaciji nastojeći je više angažirati i uključiti.

Literatura

Cardoni, D. A.; Favero, M.; Isacch, J. P. (2008) „Recreational activities affecting the habitat use by birds in Pampa’s wetlands.“ *Biological Conservation* 141(3): 797-806.

Chace, J. F.; Walsh, J. J. (2006) „Urban effects on native avifauna: a review.“ *Landscape Urban Plan* 74: 46-69.

Finney, S. K.; Pearce-Higgins, J. W.; Yalden, D. W. (2005) „The effect of recreational disturbance on an upland breeding bird, the golden plover *Pluvialis apricaria*.“ *Biological Conservation* 121: 53-63.

Green, R.; Giese, M. (2004) „Negative effects of wildlife tourism on wildlife.“ U: Higginbottom, K. (ur.) *Wildlife Tourism: Impacts, management and planning*. CRC for

Sustainable Tourism and Common Ground Publishing, Champaign, 81-93.

Guillemain, M.; Blanc, R.; Lucas, C.; Lepley, M. (2007) „Ecotourism disturbance to wildfowl in protected areas: historical, empirical and experimental approaches in the Camargue, Southern France.“ *Biodiversity Conservation* 16: 3633-3651.

Jay, M.; Morad, M.; Bell, A. (2003) „Biosecurity, a policy dilemma for New Zealand.“ *Land Use Policy* 20: 121-129.

Hazdovac Bajić, Nikolina (2021) Istraživačko izvješće: Istraživanje percepcija i stavova turista i posjetitelja Lastova – prva dionica, Institut društvenih znanosti „Ivo Pilar“, temeljem Ugovora o pružanju usluga sklopljenog s Udrugom za prirodu, okoliš i održivi razvoj Sunce

McNeill, M. R.; Payne, T. A.; Bewsell, D. T. (2008) „Tourists as vectors of potential invasive alien species and a strategy to reduce risk.“ Tourism and Hospitality Research Conference; 3-5 prosinca 2008, Hanmer Springs, New Zealand.

Stem, C. J.; Lassoie, J. P.; Lee, D. R.; Deshler, J. D.; Schelhas, J. W. (2003) „Community participation in ecotourism benefits: The link to conservation practices and perspectives.“ *Society and Natural Resources* 16(5): 387–413.

Prilog: Primjer upitnika

Poštovani,

ovim upitnikom Institut društvenih znanosti "Ivo Pilar" nastoji prikupiti podatke o projektu LIFE ARTINA - LIFE17 NAT/HR/000594 „Mreža za očuvanje morskih ptica u Jadranu“. Projekt se bavi problemima očuvanja morskih ptica na području srednjeg Jadrana, a provodi se od 2018. do 2023. godine. Ovaj upitnik provodi se u završnoj fazi projekta i cilj mu je ispitati stavove javnosti o samom projektu, aktivnostima koje su provedene i njihovim učincima. Sličan upitnik već je proveden na početku provedbe projekta te ćemo njihovom usporedbom nastojati ustanoviti jesu li se i u kojoj mjeri promijenili stavovi istraživanih skupina.

Više o projektu moguće je pronaći na web stranici <http://www.lifeartina.eu/>.

Anketa je anonimna, a podatci dobiveni u ovom istraživanju bit će povjerljivi i primjereno zaštićeni. Ispunjavanje upitnika traje oko 10 minuta. Molim Vas da na pitanja odgovarate iskreno, jer se jedino tako može osigurati uspješnost, objektivnost i znanstveni karakter istraživanja.

Ukoliko imate bilo kakvih pitanja u vezi ovog istraživanja ili želite dodatne informacije, možete kontaktirati broj telefona 098 622 162 ili e-mail: nikolina.hazdovac@pilar.hr

Zahvaljujemo Vam na spremnosti da sudjelujete u istraživanju i obvezujemo se javno obavijestiti Vas o rezultatima.

Datum: _____	Mjesto: _____
Anketar: _____	Redni broj ankete (ispunjava se naknadno): _____

1. Kojeg ste spola?

1. Muškog
2. Ženskog

5. Koja je zemlja vašeg trajnog prebivališta?

2. Koja je godina Vašeg rođenja?

--	--	--	--

3. Vaš najviši obrazovni stupanj (škola završena redovno ili izvanredno)?

1. Bez završene osnovne škole
2. Završena osnovna škola
3. Završena srednja škola
4. Završena viša škola u trajanju od dvije godine, završen dvogodišnji stručni studij (viša škola, visoka škola, veleučilište) (stručni pristupnik)
5. Završena prva razina visokog obrazovanja (sveučilišni studij, visoka škola, veleučilište) (prvostupnik)
6. Završena druga razina visokog obrazovanja ili dodiplomski četverogodišnji studij ili integrirani preddiplomski i diplomski studij (sveučilišni studij, visoka škola, veleučilište) (magistar struke, stručni specijalist)
7. Završen poslijediplomski studij

6. Koliko puta ste posjetili Lastovo?

1. Ovo mi je prvi put
2. Posjetio/la sam ga više puta
3. Živim na Lastovu

4. Koji je Vaš radni status (što najbolje opisuje Vašu trenutnu situaciju)?

(Ukoliko zbog bolesti, porodiljnog, godišnjeg odmora, štrajka... trenutno ne radite plaćeni posao, označite svoj status u odnosu na uobičajenu situaciju).

1. Zaposlen/a (kao zaposlenik/ica, samozaposlen/a, ili radi u vlastitom obiteljskom poslu)
2. Nezaposlen/a i tražim posao
3. U sustavu formalnog obrazovanja (što ne plaća poslodavac)
4. Pripravnik/ca ili vježbenik/ca
5. Trajno nesposoban/na za rad
6. Umirovljenik/ca
7. Radim u kućanstvu i na kućanskim poslovima, brinem o djeci i/ili o drugim osobama
8. Ostalo

7. Koji je razlog Vašeg posjeta Lastovu?

1. Odmor
2. Posao
3. Posjet prijateljima i/ili obitelji
4. Živim na Lastovu

8. Koliko dana ćete boraviti na Lastovu prilikom ovog posjeta ?

9. Jeste li upoznati sa sljedećim vrstama morskih ptica? (Zaokružite po jedan odgovor u svakom retku.)

 Sredozemni galeb	Da	Ne	Ne znam
 Kaukal (veliki zovoj)	Da	Ne	Ne znam
 Gregula (artina)	Da	Ne	Ne znam
 Galeb klaukavac	Da	Ne	Ne znam

10. Koje su vrste gore navedenih ptica, prema Vašem mišljenju, ugrožene? (Možete zaokružiti više odgovora.)

1. Sredozemni galeb
2. Kaukal (veliki zovoj)
3. Gregula (artina)
4. Galeb klaukavac
5. Niti jedna

11. Koje su prema Vašem mišljenju najveće opasnosti koje prijete morskim pticama?

1. _____
2. _____
3. _____
4. _____
5. _____

12. Smatrate li da je važno očuvati morske ptice na Jadranu?

1. Da
2. Ne
3. Ne znam

13. Jeste li čuli za LIFE ARTINA projekt?

1. Da
2. Ne
3. Ne znam

14. Ispod su ponudene određene aktivnosti koje su se provodile u sklopu LIFE ARTINA projekta radi zaštite morskih ptica. Molim Vas da ih rangirate od 1 do 6 (gdje bi 1 bila najvažnija, a 6 najmanje važna aktivnost) prema tome što Vi mislite da je najvažnije poduzeti za očuvanje morskih ptica.

Edukacija _____

Istraživanje _____

Kontrola i nadzor _____

Uklanjanje štakora _____

Čišćenje otpada iz mora _____

Testiranje ribolovnih alata za smanjenje slučajnog ulova _____

15. Što mislite o projektu očuvanja morskih ptica na Jadranu?

1. Podržavam takav projekt
2. Ne podržavam takav projekt
3. Ne zanima me projekt
4. Ne znam

16. Kad biste imali priliku sudjelovati u nekim aktivnostima koje se provode u sklopu LIFE Artina projekta, u kojim biste željeli sudjelovati? (Možete zaokružiti više odgovora.)

1. Akcije čišćenja
2. Javna događanja (izložbe, javni skupovi, predavanja)
3. Edukacije
4. Radionice
5. Ostalo (Što: _____)
6. Ne, nemam interesa za to
7. Ne znam, ne mogu odabrati

17. Biste li rekli da Vam je inače važno da svojim postupcima i odlukama nastojite očuvati prirodu?

1. Uopće mi nije važno
2. Uglavnom mi nije važno
3. Uglavnom mi je važno
4. U potpunosti mi je važno
5. Ne znam, ne mogu odabrati

18. Ukoliko ima još nešto što biste voljeli nadodati, napišite ispod.

ZAHVALJUJEMO NA SURADNJI!